

The Role of Police Commanders in Attracting the Participation of Other Organizations in Crime Prevention (Case study of Urmia)¹

Ali Teimuri Hajiabad², Fariba Shaygan³, Mohammad Asadi Fard⁴

Abstract

Background and aim: The success of any organization depends on the decisions taken and actions taken by the manager of that complex. This matter has a special place in military and law enforcement organizations; therefore, this research was conducted with the aim of knowing the role of police commanders in making other organizations responsible in crime prevention.

Method: The current research is applied in terms of purpose which is conducted via a qualitative method within a thematic analysis. The participants of the realization were the experts (Commanders and police deputies of Urmia city as well as the chiefs of the specialized police) who were interviewed using the purposeful sampling method based on criteria and until the theoretical saturation was reached. The data collection tool was a semi-structured interview, and the reliability method between two coders and Cohen's kappa coefficient was used to calculate the reliability. Data analysis was done using Max QDA software.

Results: In the process of data analysis, there are three overarching themes including the demanding role, the interactive role, and the collaborative role of police commanders in making other organizations responsible, with thirteen organizing themes including "interacting with responsible organizations in crime prevention, encouraging organizations to create a care process with tools and equipment, providing environmental and physical facilities, communicating with people and education, demanding specialization, requiring action and not sloganeering, improving the quality of responsibility, establishing crime prevention programs in organizations, promoting educational-research activities, participating in preventing Organizational anomie of empowerment and strengthening of social capital" and 45 basic themes were obtained.

Conclusion: The results of the research showed that police commanders can play a significant role in crime prevention through participation and interaction with the officials of other organizations as well as demanding from them.

Keywords: police commanders, accountability, organizations, crime prevention, Urmia.

1. This article is taken from the master's thesis in the field of law enforcement command and management, Amin Police University

2. Master's student in the discipline of law enforcement command and management. Amin Police University, Tehran. Iran Email: aliteymoore310@gmail.com

3. Professor of the Department of Social Sciences, Amin Police University, Tehran. Iran. (Corresponding author). Email: shayegan_fa@yahoo.com

4. Assistant Professor of Amin Police University, Tehran. Iran. Email: m.fard919@gmail.com

فصلنامه علمی پژوهش‌های مدیریت انتظامی

سال نوزدهم، شماره دوم، تابستان ۱۴۰۳

صص ۹۹-۱۲۶

نقش فرماندهان انتظامی در جلب مشارکت سایر سازمان‌ها در پیشگیری از جرم
مورد مطالعه کلان‌شهر ارومیه^۱علی تیموری حاجی‌آباد^۲، فریبا شایگان^۳، محمد اسدی فرد^۴

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۲/۱۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۳/۲۶

چکیده

زمینه و هدف: موفقیت هر سازمان در گرو تصمیمات اتخاذشده و اقداماتی است که مدیر آن مجموعه انجام می‌دهد. این مهم در سازمان‌های نظامی و انتظامی نیز جایگاه ویژه‌ای دارد؛ لذا این تحقیق با هدف شناخت نقش فرماندهان انتظامی در مسئول‌سازی سایر سازمان‌ها در پیشگیری از جرم انجام شد.

روش: تحقیق حاضر از لحاظ هدف، کاربردی و از حیث روش کیفی به‌صورت تحلیل مضمون است. مشارکت‌کنندگان تحقق ۲۳ نفر از خبرگان (فرماندهان و معاونان انتظامی شهرستان ارومیه و همچنین رؤسای پلیس‌های تخصصی) بودند که با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند مبتنی بر معیار و تا زمان رسیدن به اشباع نظری مصاحبه انجام شد. ابزار جمع‌آوری اطلاعات مصاحبه نیمه‌ساختاریافته بود و برای محاسبه پایایی از روش پایایی بین دو کدگذار و ضریب کاپای کوهن استفاده شد که پایایی حاصل از دو کدگذار با توجه به محاسبات ۹۴ درصد به‌دست آمد. تجزیه و تحلیل اطلاعات با استفاده از نرم‌افزار مکس کیو دی‌ای انجام شد.

یافته‌ها: در فرایند تحلیل اطلاعات تعداد سه مضمون فراگیر شامل نقش مطالبه‌گری، نقش تعاملی و نقش مشارکتی فرماندهان انتظامی در مسئول‌سازی سایر سازمان‌ها با سیزده مضمون سازمان‌دهنده شامل «تعامل با سازمان‌های مسئول در پیشگیری از جرم، تشویق سازمان‌ها برای ایجاد فرایند مراقبتی با ابزار و تجهیزات، ارائه تسهیلات محیطی و کالبدی، برقراری ارتباط با مردم و آموزش، مطالبه تخصص‌گرایی، الزام به عمل و عدم شعارگرایی، ارتقای کیفی مسئولیت‌پذیری، تثبیت برنامه‌های پیشگیری از جرم در سازمان‌ها، ارتقای فعالیت‌های آموزشی - پژوهشی، مشارکت در جلوگیری از آتومی سازمانی توانمندسازی و تقویت سرمایه‌های اجتماعی» و ۴۵ مضمون پایه به‌دست آمد.

نتیجه‌گیری: نتایج تحقیق نشان داد فرماندهان انتظامی می‌توانند از طریق مشارکت و تعامل با مسئولین سایر سازمان‌ها و همچنین مطالبه‌گری از ایشان، نقش بسزایی در پیشگیری از جرم داشته باشند.

کلیدواژه‌ها: فرماندهان انتظامی، مسئول‌سازی، سازمان‌ها، پیشگیری از جرم، ارومیه.

استاد: تیموری حاجی‌آباد، علی؛ شایگان، فریبا؛ اسدی فرد، محمد. (۱۴۰۳). نقش فرماندهان انتظامی در جلب مشارکت سایر

سازمان‌ها در پیشگیری از جرم مورد مطالعه کلان‌شهر ارومیه، فصلنامه پژوهش‌های مدیریت انتظامی ۱۹ (۲)، صص ۹۹-۱۲۶

Doi: <https://doi.org/10.22034/pmsq.2024.1278440.1717>

۱. این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته فرماندهی و مدیریت انتظامی دانشگاه جامع علوم انتظامی امین است.

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد رشته فرماندهی و مدیریت انتظامی. دانشگاه علوم انتظامی امین، تهران. رایانامه:

aliteymoori310@gmail.com

۳. استاد گروه علوم اجتماعی دانشگاه علوم انتظامی امین. تهران. ایران. (نویسنده مسئول). رایانامه: shayegan_fa@yahoo.com

۴. استادیار گروه اطلاعات دانشگاه علوم انتظامی امین. تهران. ایران. رایانامه: m.fard919@gmail.com

مقدمه

یکی از مسائل بسیار مهمی که در ادبیات حقوق کیفری، سیاست کیفری و جنایی مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد، پیشگیری است. عبارت «پیشگیری بهتر از درمان و جبران است» با وجود سادگی، در صورت رعایت معنا، تأثیر عمیقی در بهبود زندگی اجتماعی انسان خواهد داشت؛ زیرا انسان ذاتاً موجودی پیشگیر است و چنانچه در یک روز مرتکب یک یا چند عمل ناهنجار و غیرقانونی شود، در موارد متعدد از بروز حوادث یا ارتکاب اعمال ناقض قوانین پیشگیری می‌کند (امینی و زارع، ۱۳۹۷، ۲). امروزه پیشگیری از وقوع جرم و انحرافات اجتماعی، جزو سیاست‌های اصلی و کلان نیروهای نظامی و قضایی دنیاست و به‌ویژه با احراز ناکارآمدی پیشگیری کیفری یا واکنشی، دست اندرکاران قضایی و غیرقضایی همت خود را صرف تدارک وسایل و راهکارهایی برای پیشگیری از انحرافات کردند. در سطح جهانی، از سال ۱۹۷۰ میلادی و در کشور ایران، مفهوم مضیق پیشگیری از وقوع جرم از سال ۱۳۷۰ وارد گفتمان سیاست جنایی کشور شده است. البته تا پیش از آن، طبق بند ۱۵ اصل ۱۵۶ قانون اساسی، پیشگیری از وقوع جرم، از وظایف مهم قوه قضائیه قلمداد شده بود؛ باوجود این سوابق تقنینی هنوز در ابتدای راه قرار داریم و آنچه در زمینه پیشگیری از وقوع جرم انجام شده است، بیشتر «گسترش سیاست جنایی امنیتی گرا بوده که بر اندیشه‌های جدید محافظه‌کارانه جرم‌شناسی استوار شده است» (سید اصفهانی، ۱۳۸۸، ۴۲۷). جرم و ترس از جرم از دغدغه‌های رایج در جوامع مختلف است. تدابیر مختلف در طول زمان برای برخورد با جرم و بی‌نظمی اتخاذ شده است جز معدودی از کشورهای اسلامی که به تبعیت از سیستم جنایی اسلام توجه قابل توجهی به تدابیر متنوع پیشگیرانه داشته‌اند (محمدنسل، ۱۳۹۱، ۲۶).

کجروی یا کژروی اصطلاحی است که در مورد رفتارهای خلاف هنجار به کار برده می‌شود. همان‌گونه که می‌دانیم، هنجارها منشأهای مختلفی دارند. برخی از هنجارها ریشه در عرف و عادت دارند و برخی دیگر مبتنی بر توافق اجتماعی هستند و نوع

دیگری از هنجارها نیز از دین، اخلاق و اعتقادات سرچشمه می‌گیرند. هنجارشکنی را می‌توان بر اساس نتیجه آن به جرم یا انحراف دسته‌بندی کرد. جرم نقض مهم‌ترین ارزش‌ها، خطوط قرمز و هنجارهای رسمی جامعه است و جامعه به آن پاسخ کیفری می‌دهد. هر جرم با جرم‌انگاری متولد و با جرم‌زدایی به حیاتش خاتمه داده می‌شود. در این بین نقش و اهمیت پیشگیری و خصوصاً پیشگیری پلیس به‌عنوان نیروی اجرایی کشور بیش از پیش آشکار می‌گردد. پیشگیری از وقوع جرائم و جلوگیری از فروافتادن افراد در ورطه جرم و گناه یکی از آمال و آرمان‌های تمام جوامع بشری است و رشد روزافزون و پیچیدگی‌های خاص جرائم و پایین آمدن سن ارتکاب جرم از عواملی است که بر اهمیت و ضرورت توجه بیشتر به پیشگیری انتظامی می‌افزاید. مسئولیت اجتماعی سازمان‌ها می‌تواند به‌عنوان بستر ساز پیشگیری اجتماعی در جرم در کنار سایر پیشگیری‌ها، پلیس را در کنترل جرم یاری کند. مسئولیت اجتماعی سازمان‌ها در پیشگیری از جرم شامل ابعاد قانونی، احتیاطی، اقتصادی و اخلاقی است که به‌ترتیب مؤلفه‌های فراگیر کردن قانون، عدالت اجتماعی، توجه به منافع اقتصادی و تعهد به قوانین در رتبه اول قرار دارند و بیشترین همبستگی بین ابعاد اجتماعی و اقتصادی و کمترین رابطه بین بُعد قانونی و اقتصادی است که تأثیر ابعاد پیشگیری اجتماعی از جرم در وضعیت مطلوب مثبت اما در صورت فعال‌شدن سازمان‌های مرتبط برای اجرایی کردن مؤلفه‌ها و شاخص‌های این دو بُعد به‌ویژه کاهش آسیب‌پذیری‌های اجتماعی، کاهش تعارض‌های اجتماعی و کمک به آموزش‌های همگانی در پیشگیری اجتماعی از جرم مؤثر خواهد بود (قاسم‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۸، ۱۲). در واقع دستگاه‌ها و سازمان‌های زیادی در خصوص برخی جرائم دخیل هستند؛ به‌عنوان مثال: در خصوص بدحجابی ۲۶ دستگاه اجرایی و سازمان و وزارت خانه در کنار فراجا (وظیفه سلبی) مسئول برخورد و رسیدگی بوده که باید همکاری داشته باشند. این وضعیت شبیه وجود سازمان‌های متعدد مسئول در خصوص مدیریت ترافیک است. در این خصوص نیز فرمانده قبلی فراجا سردار حسین اشتری در دیداری که با دکتر احمد وحیدی به همراه تعدادی از معاونان و

رؤسای پلیس‌های تخصصی در وزارت کشور برگزار شد، ضمن تبریك انتصاب وی به این سمت اظهار داشت: جایگاه وزیر کشور در هم‌راستا کردن سایر دستگاه‌ها، وزارتخانه‌ها و نهادها با فراجا در حفظ نظم و تأمین امنیت جامعه از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است (خبرگزاری ایسنا، ۱۴۰۰) لذا بنابر آنچه گفته شد، این پژوهش به دنبال پاسخ به این سؤال است که فرماندهان انتظامی چه نقشی در جلب مشارکت سایر سازمان‌ها در پیشگیری از جرم دارند؟

پیشینه و مبانی نظری

مؤمنی و همکاران (۱۴۰۱)، در تحقیقی با عنوان «تعامل پلیس با نهادهای پیشگیری از جرم» که به روش توصیفی - کتابخانه‌ای انجام شد، به بررسی تعامل پلیس با نهادهای پیشگیری از جرم پرداختند. راهبردهای نیروی انتظامی و پیشگیری از جرم شامل راهبردهای جامعه محوری، راهبرد حل مسئله، راهبرد انعطاف صفر، راهبرد تمرکز بر نقاط و ساعات پر جرم و راهبرد استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات در امر پیشگیری مورد بررسی قرار گرفت. بررسی‌ها نشان داد پلیس باید ملاحظات پیشگیرانه را همراه با رعایت موازین حقوق بشری مدنظر قرار دهد، زیرا این نهاد آنجا که به دنبال آموزش ارزش‌ها و هنجارهای اساسی جوامع به شهروندان است، باید بیش از هر نهاد دیگری آن را رعایت کند. ایجاد کمیته‌های مشورتی شهروندان در ادارات پلیس یا کلابنتری‌ها در سطح شهر یا محله، به حل و فصل مسائل ناشی از بزهکاری از جمله مهار بزهکاری و پیشگیری متناسب با محل پلیس را در امر پیشگیری و پایش بزهکاری در تعامل با نهادهای جامعه و خانواده یاری خواهند داد. شعاعی و جعفری (۱۴۰۰) به بررسی نقش فرماندهان در پیشگیری از جرم در تهران پرداختند. نتایج نشان داد که رابطه بین اقتدار فرماندهان، عدالت محوری فرماندهان، انضباط ظاهری فرماندهان، انضباط معنوی فرماندهان، تدین و دین‌مداری فرماندهان و تخصص و مدیریت فرماندهان با متغیر پیشگیری از جرم در شهر تهران مستقیم و معنادار بوده و همه متغیرهای مستقل توانسته‌اند (۰/۷۴) از واریانس متغیر وابسته پیشگیری از جرم را تبیین کنند. کاوسی خسرقی

(۱۳۹۹) به مطالعه عوامل تأثیرگذار بر نقش‌آفرینی کارآمد و مؤثر سازمان‌های مسئول در پیشگیری از جرم پرداختند. نتایج پژوهش حاکی از این است که سازه‌هایی چون کم و کیف تخصص‌گرایی، ضعف مخاطب‌شناسی، شعارگرایی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی سازمان‌ها، آتومی سازمانی، ساختار سازمانی تواناساز، درک واقعیت‌های جامعه، مشوق‌های اقتصادی، کم و کیف سرمایه اجتماعی، اتخاذ مشی علمی در امر پیشگیری، تدوین و اجرای قانون، کمبود منابع مالی و انسانی، کاهش فقر و نابرابری، پایش و نظارت استاندارد از متغیرهای کلیدی تأثیرگذار بر نقش‌آفرینی کارآمد و مؤثر سازمان‌های متولی پیشگیری از جرم هستند. خطیبی، احمدی و شیخ‌الاسلامی (۱۳۹۷) به تعهدات نهادهای حکومتی در پیشگیری از وقوع جرم پرداختند. نتایج نشان داد در مقوله پیشگیری از وقوع جرم که از مباحث مهم پیشروی دولت‌ها هست، نیاز به بسیج عمومی و هماهنگی تمامی نهادها و دستگاه‌های اجرایی دولتی است. در سطح بین‌المللی، مجامع مرتبط و در رأس آن‌ها سازمان ملل با طراحی کنگره‌های سالانه پیشگیری از وقوع جرم و برگزاری دوازده کنگره از سال ۱۹۵۵ تاکنون ضمن فراهم نمودن فرصت برای همفکری متخصصان پیشگیری از وقوع جرم، در سطح یک نهاد سیاست‌گذاری نقش‌آفرینی می‌کنند؛ بنابراین با نگاهی تطبیقی به این حوزه می‌توان دریافت کشورهای مختلف دنیا در زمینه پیشگیری از وقوع جرم تجارب و دستاوردهای باارزشی در اجرای برنامه‌های ملی پیشگیری از وقوع جرم کسب نموده‌اند که الگوهای مناسبی جهت پیاده‌سازی در داخل کشور است. سانی^۱ (۲۰۲۲)، پژوهشی با عنوان «نقش کمیته روابط پلیس و جامعه در پیشگیری از جرم در ایالت اوگون نیجریه» انجام دادند. این مطالعه بر نظریه مشارکت در جنایت تکیه دارد که بیان می‌کند سیستم عدالت کیفری به تنهایی نمی‌تواند مشکلات پیچیده جرم و بی‌نظمی در جامعه را حل کند، منابع و ورودی‌های خارج از سیستم به شدت موردنیاز است و همچنین روش‌های جدید تفکر. در مورد مشکلات مختلف از درون این مطالعه به این

نتیجه می‌توان رسید که در زمینه پیشگیری از جرم در منطقه مورد مطالعه عملکرد بسیار خوبی داشته است؛ با این حال، مشکل اعتماد بین اعضای جوامع و پلیس در اشتراک اطلاعات وجود دارد. ژائو و هی^۱ (۲۰۱۷)، در پژوهشی با عنوان «پیشگیری از جرم اجتماعی: تحلیل یک راهبرد در حال توسعه» به این نتایج رسیدند که هدف راهبردهای پیشگیری از جرم، تغییر انگیزه‌ها و استعدادهاى مجرمان است. رویکرد جدیدی در دهه گذشته ایجاد شده است که بر تغییر رفتار قربانیان بالقوه تمرکز دارد. نویسندگان مبانی نظری راهبردهای جدید برای کاهش جرم و جنایت که معمولاً به عنوان پیشگیری از جرم در جامعه شناخته می‌شود را بررسی می‌کنند. آن‌ها پیشنهاد می‌کند که این نوآوری نتیجه یک تغییر عمده در پارادایم تحقیق برای مطالعه اثرات جرم است.

مطالعات بررسی شده نشان می‌دهد که اکثر پژوهش‌های پیشین به اهمیت پیشگیری از جرم و وظایف سایر سازمان‌ها و همچنین نقش سازمان‌ها در پیشگیری از جرائم پرداخته‌اند؛ اما اینکه فرماندهان انتظامی و پلیس در سایر جوامع و کشورها و حتی جمهوری اسلامی ایران چه نقشی در پیشگیری از جرم دارند، مورد بررسی و پژوهش قرار نگرفته است که این پژوهش از این حیث دارای نوآوری تلقی می‌شود.

نقش‌های مدیران از دیدگاه مینتزبرگ^۲ به سه گروه عمده شامل نقش‌های متقابل شخصی، اطلاعاتی و تصمیم‌گیری تقسیم می‌شود. هرگونه ارزیابی عملکرد مدیران، تحلیل رفتاری آنان و تشخیص بیماری‌های مدیریت، اصولاً مستلزم شناخت عمیق نقش‌هایی است که مدیران ایفا می‌کنند. شناخت نقش‌ها از درجه اهمیت بالایی برخوردار است؛ اما ضرورت بیشتر مطالعه نقش‌ها از آن‌روست که مبنای اقدامات و مطالعات بعدی در بهبود سیستم‌های مدیریت و اصلاحات کارکردی سازمان‌ها قرار می‌گیرد. اساس نظریه نقش‌های مدیریتی این است که باید با ملاحظه آنچه مدیر انجام می‌دهد، فعالیت‌ها یا نقش‌های وی را تعیین کرد. یکی از مطالعاتی که در مورد نقش‌های مدیران صورت پذیرفته است، مطالعات مینتزبرگ است. وی با مطالعه نظام‌مند

1. Gao, Y; He

2. Mintzberg

فعالیت‌های مدیران اجرایی در پنج سازمان، ۱۰ نقش را به‌منظور انجام وظایف برنامه‌ریزی، سازمان‌دهی، هماهنگی و کنترل معرفی کرده است. نقش‌های ذکر شده توسط وی شامل نقش‌های متقابل شخصی، نقش‌های اطلاعاتی و نقش‌های تصمیم‌گیری است. به بیان ساده‌تر، مدیران با تغییر وظایف، موقعیت‌ها و انتظارات، دائماً در حال تغییر نقش خود هستند. از سوی دیگر، پژوهش‌های داخلی نیز نشان داده است که این دسته‌بندی برای مدیران در ایران نیز صدق می‌کند. (ایران‌شاهی، ۱۳۸۹، ۴۱). از دیدگاه فیلزوز و فایز^۱ (۲۰۱۱) یک مدیر در سازمان به‌صورت مداوم در حال تغییر نقش است و در طول روز به مسائل مختلفی برمی‌خورد که باید برای آن راه‌حلی پیدا کند؛ بنابراین، شاید اساسی‌ترین نیاز هر مدیر داشتن اطلاعات و اخبار مختلف در زمینه فعالیتش و اساسی‌ترین مهارت هر مدیر پردازش اطلاعات و تصمیم‌گیری باشد. از دیدگاه مینتزبرگ نقش‌های مدیریتی به سه دسته «نقش‌های متقابل شخصی، نقش‌های اطلاعاتی و نقش‌های تصمیم‌گیری» تقسیم می‌شوند که هر دسته وظیفه‌ای بر عهده دارد. پیشگیری از جرم: پیشگیری از وقوع جرم در دو مبحث جزای عمومی و جرم‌شناسی به‌صورت متفاوت بررسی می‌شود. در جرم‌شناسی، پیشگیری از وقوع جرم را می‌توان در هر وضعیتی که از وقوع جرم جلوگیری می‌شود بحث کرد؛ مثل ایجاد محیط امن برای فرزندان، ایجاد آموزش و پرورش و...، اما حقوق جزای عمومی، پیشگیری از وقوع جرم را در بحث اهداف اعمال مجازات‌ها و اقدامات تأمینی بررسی می‌کند؛ به این معنا که یکی از اهدافی که با اجرای مجازات‌ها و اقدامات تأمینی دنبال می‌شود، پیشگیری از وقوع بزه است. پیشگیری یکی از مباحث عملی و بسیار بااهمیت در تمامی علوم به‌ویژه در جرم‌شناسی است. این شاخه از جرم‌شناسی، ضمن بررسی عوامل اجتماعی پدیده مجرمانه، با ارائه تدابیر و راهکارهای پیشگیرانه، سعی در پیشگیری از وقوع جرم دارد. امروزه اهمیت پیشگیری از جرم برای همه دولت‌ها و نهادهای برقرارکننده نظم و امنیت در جامعه، بیش از پیش مشخص شده است. همان‌طور

که در وقوع جرائم و تخلفات مؤلفه‌هایی از جمله: وضعیت اجتماعی، فرهنگی و نظارتی نقش دارند، در پیشگیری از جرائم و تخلفات نیز همین امور مؤثر می‌باشند (بیات و همکاران، ۱۳۸۷، ۶). پیشگیری از جرم از اصطلاحات حقوق جزا بوده و در معنای وسیع خود شامل اقدامات کیفری و غیر کیفری مانند پیشگیری وضعی و اجتماعی که برای خنثی کردن عوامل ارتکاب جرم و کاهش بزهکاری می‌شود. طبق بند ۵ اصل ۱۵۶ قانون اساسی یکی از وظایف قوه قضائیه اقدام مناسب برای پیشگیری از وقوع جرم است. با توجه به تاریخ و شیوه‌های مبارزه بشر با پدیده جرم، جرم‌شناسان پیشگیری از جرم را به دو گونه پیشگیری کیفری و پیشگیری غیر کیفری تقسیم کرده‌اند، اصطلاح پیشگیری از جرم در معنای وسیع خود شامل اقدامات کیفری و غیر کیفری برای خنثی کردن عوامل ارتکاب جرم و کاهش بزهکاری می‌شود ولی در مفهوم مضیق پیشگیری فقط تدابیر غیر کیفری را شامل می‌شود (درویشی و میرزاخانی، ۱۳۹۷، ۱۱).

برای تشخیص اقدامات پیشگیرانه چهار معیار در نظر گرفته شده که به شرح زیر است: الف) تدبیر یا اقدامی پیشگیری از بزهکاری است که هدف انحصاری آن، تضمین جلوگیری از وقوع جرم باشد؛ یعنی این اقدامات بر عوامل یا فرایندهایی که منجر به وقوع جرم می‌شوند، تأثیر قاطع بگذارد.

ب) تدابیر باید خطاب به جمعی از مردم باشد؛ بنابراین، اقداماتی پیشگیرانه محسوب می‌شوند که جمعی باشند. اقدامات فردی در بحث اصلاح، درمان و جرم‌شناسی بالینی مورد توجه قرار می‌گیرد.

ج) این اقدامات باید قبل از ارتکاب جرم، یعنی قبل از اینکه حالتی تبدیل به جرم شود، اعمال شود.

د) خصیصه چهارم این اقدامات آن است که چون قبل از وقوع جرم مورد استفاده قرار می‌گیرند، فاقد ویژگی قهرآمیز و الزام‌آور می‌باشند (نجفی ابرندآبادی، ۱۳۹۳، ۱۳۱).

فراجا و پیشگیری از جرم: هر نقش اجتماعی با توجه به عرف، سنت‌ها، عقاید، رفتارها و نیازهای اجتماعی شکل می‌گیرد. نقش پلیس نیز بر همین اساس شکل گرفته و البته

ویژگی نظام‌مندی و سازمان‌دهی بدان افزوده شده است. پلیس به حکم وظیفه خود امر جلوگیری از ارتکاب جرائم، دستگیری مجرمان، جلوگیری از امحای آثار جرم و حمایت‌های مقدماتی از بزه دیدگان را بر عهده دارد. اقدامات این سازمان بیشتر جنبه فیزیکی و محسوس دارد (رجب‌زاده و همکاران، ۱۴۰۰، ۱۰۸). پلیس سازمان امنیتی - انتظامی است که در تمام کشورها وظیفه پیشگیری از جرائم را بر عهده دارد و بیشتر اولین نماینده عدالت کیفری است که با شهروندان در ارتباط می‌باشد به همین دلیل نوع برخورد پلیس با مردم در شکل‌گیری طرز تلقی صحیح یا اشتباه از نظام امنیت شهری واجد اهمیت سیاسی است. اعضای پلیس افراد آموزش‌دیده و ورزیده‌ای هستند که پیشگیری از جرائم می‌نمایند. در مقام وظیفه پلیس اقدامات زیر را انجام می‌دهد که به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم در پیشگیری از جرائم مؤثر است (رجبی تاج امیر و افشاری، ۱۴۰۰، ۱۳۲): حمایت از بزه‌دیدگان بالقوه جرائم، ایجاد احساس امنیت عمومی از طریق حضور در سطح شهر و اماکنی که احتمال وقوع جرم در آن وجود دارد، دریافت گزارش‌هایی راجع به ارتکاب یا احتمال ارتکاب جرائم، حضور در صحنه‌های جرم یا محتمل به بزهکاری - ارائه خدمات مشاوره و راهنمایی به شهروندان در زمینه‌های امنیتی و پیشگیری از جرائم - ارائه برنامه‌ها و طرح‌های امن سازی محله‌ها و محیط‌های خاص شهری در مقابل مجرمان حرفه‌ای - ارائه پیشنهادهای علمی و سازنده برای اصلاح ساختارهای جرم‌خیز و تصویب قوانین متناسب به مقامات ذی‌صلاح، تهیه آمار جرائم اعم از شروع به جرم، جرائم تام، عقیم و محال به تفکیک جرائم علیه اشخاص اموال و امنیت. البته در کشورهای مختلف اختیارات پلیس دارای محدودیت‌های معین و گسترده‌تر از نهاد مشابه آن در سایر کشورها است (رضایی و همکاران، ۱۴۰۱، ۱۳). همین امر منجر به آن شده تا تفاسیر متعددی از مفهوم پلیس ارائه شود و گاه بتوان آن را به مفهوم مجموعه سازمانی مقابله و مبارزه با جرائم محسوب کرد که در این صورت شامل سازمان قضایی و دادگستری نیز خواهد بود. در کشورمان در تفسیر محدود پلیس دربرگیرنده مأموران نیروی انتظامی است که حدود اختیارات و وظایف آن در قانون

نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۲۷ تیر ۱۳۶۹ و برخی از قوانین و مقررات دیگر ذکر شده است؛ بنابراین، نمی‌توان معتقد بود که پلیس تنها مجری امر پیشگیری در کشورمان به‌شمار آید. از بُعد تطبیقی در انگلیس امر پیشگیری از جرم را پلیس بر عهده دارد و در سوئد سازمان مستقلی متولی این امر است، در بلژیک مدیریت پیشگیری را وزارت دادگستری و پلیس به‌طور مشترک عهده‌دار هستند.

هدف از پژوهش حاضر، بررسی نقش فرماندهان انتظامی در مسئول‌سازی سایر سازمان‌ها در پیشگیری از جرم است و همان‌گونه که از عنوان پژوهش نیز قابل اثبات است، مسئله اصلی این تحقیق شناسایی نقش فرماندهان انتظامی در پیشگیری از جرم آن هم از طریق جلب مشارکت سایر سازمان‌ها است؛ از این‌رو کلیه پیشینه‌های داخلی و خارجی پژوهش، مبانی نظری و نظریه‌های حوزه پیشگیری و جلب مشارکت اجتماعی مورد بررسی قرار گرفت. چارچوب این تحقیق بر مبنای نظریه‌های پیشگیری وضعی شکل گرفته است و درصدد است تا با مطالعه تحقیقات پیشین که در جدول ذیل ارائه شده است، پاسخی متقن به سؤالات تحقیق ارائه دهد. این نوع پیشگیری با توجه به شرایط بزه‌کار، نوع جرم، اهداف و موضوع‌های جرم و خصوصیات بزه‌دیده، اقداماتی را به اجرا می‌گذارد که فرایند آن‌ها موجب از بین رفتن و یا تضعیف موقعیت‌ها و فرصت‌های ارتکاب جرم خواهد شد.

جدول ۱. جدول مدل تحلیلی پژوهش

نقش‌های فرماندهان	منابع مورد استفاده
نقش تعاملی فرماندهان انتظامی	شعاعی و جعفری (۱۴۰۰)، مؤمنی (۱۴۰۱)، کاوسی خسرقی (۱۳۹۹)، خطیبی و همکاران (۱۳۹۷)، پریدمور و همکاران (۲۰۱۹)
نقش مشارکتی فرماندهان انتظامی	کاوسی خسرقی (۱۳۹۸)، وروایی و همکاران (۱۳۹۰)، مؤمنی (۱۴۰۱)
نقش مطالبه‌گری فرماندهان انتظامی	میرزاخانی، درویشی و داودی دهاقانی (۱۳۹۸)، ابوذری و همکاران (۱۳۹۸)، کاوسی خسرقی (۱۳۹۹)، سانی (۲۰۲۲)

روش

تحقیق حاضر از لحاظ هدف، کاربردی و از حیث روش کیفی می‌باشد که با به‌کارگیری روش تحلیل مضمون برای دستیابی به دیدگاه‌های مشارکت‌کنندگان در مورد نقش فرماندهان انتظامی در مسئول‌سازی سایر سازمان‌ها در پیشگیری از جرم آن هم در شهرستان ارومیه اجرا شد. مشارکت‌کنندگان تحقیق حاضر شامل خبرگان (فرماندهان و معاونان انتظامی شهرستان ارومیه و همچنین رؤسای پلیس‌های تخصصی) بود. سعی گردید افرادی وارد نمونه شوند که قادر به ارائه اطلاعات موردنظر محقق باشند. مشارکت‌کنندگان در تحقیق حاضر که با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند مبتنی بر معیار و تا زمان رسیدن به اشباع نظری به‌عنوان اعضای نمونه آماری تحقیق انتخاب شدند، ۲۳ نفر بودند که محقق در چهاردهمین نفر به اشباع نظری و مفهومی رسید. برای جمع‌آوری اطلاعات این پژوهش از دو روش کتابخانه‌ای و میدانی استفاده شده است که برای جمع‌آوری اطلاعات بخش نظری از روش توصیفی - کتابخانه‌ای و به‌منظور تدوین، پخش و جمع‌آوری اطلاعات از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته استفاده شده است. در بخش کیفی مضامین پایه و سازمان‌دهنده نقش فرماندهان انتظامی در مسئول‌سازی سایر سازمان‌ها در پیشگیری از جرم، شناسایی شدند. ابزار گردآوری داده‌ها مصاحبه نیمه‌ساختاریافته بود که با طرح پرسش‌هایی بین ۵۰ تا ۷۰ دقیقه انجام شد. برای حصول اطمینان از روایی پژوهش و به‌منظور اطمینان خاطر از دقیق‌بودن یافته‌ها از دیدگاه پژوهشگر، از نظرات ارزشمند استادان آشنا با این حوزه و خبرگان استفاده شد. همچنین به‌طور هم‌زمان از مشارکت‌کنندگان در تحلیل و تفسیر داده‌ها کمک گرفته شد. برای محاسبه پایایی از روش پایایی بین دو کدگذار و ضریب کاپای کوهن استفاده شد که پایایی حاصل از دو کدگذار با توجه به محاسبات ۹۴ درصد به دست آمد که بیانگر پایایی مناسب بود. در تحقیق حاضر برای تحلیل داده‌های کیفی از نرم‌افزار MAXQDA استفاده شد.

یافته‌ها

یافته‌های توصیفی: تعداد ۱۴ نفر از مسئولین انتظامی ارومیه و رؤسای پلیس‌های تخصصی به عنوان مشارکت کننده در پژوهش حاضر به همکاری شدند. بیش از ۸۵ درصد مشارکت کنندگان دارای درجهٔ سرهنگ تمامی و بیش از ۶۵ درصد از مشارکت کنندگان دارای مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد بودند. بیش از ۹۳ درصد مشارکت کنندگان نیز سنوات خدمتی بالاتر از ۲۰ سال داشتند. یافته‌های استنباطی: پس از انجام مصاحبه و دریافت نظرات و پاسخ مصاحبه‌شوندگان، مضامین مهم و اثرگذار در قالب مضامین پایه استخراج گردید.

جدول ۲. مضامین پایه‌ای احصاشده بر اساس نظرات مشارکت کنندگان

مضمون پایه
مشارکت در تقسیم کار سازمان‌ها و اجرای واقعی و بهینه وظایف در امر پیشگیری از جرم
اشتغال هر سازمان در حوزه تخصص خود و عدم پراکنده کاری
مسئولیت پذیر نمودن مدیران و مسئولان تحت امر و دارای وظیفه در پیشگیری از جرم
تغییر رویکرد و آگاهی مردم در خصوص برخی جرائم خاص و اهمیت موضوع پیشگیری از جرم
ارائه امتیازات اولیه و ثانوی زندگی برای مناطق حاشیه نشین و خوشایندسازی مناطق حاشیه‌ای (فضاسازی نوین شهری)
حذف مناطق مخروبه و متروکه و احداث مراکز فرهنگی، ورزشی و تفریحی در مناطق جرم خیز
بی تفاوت نبودن نسبت به مسائل و آسیب‌ها و مسئولیت پذیری حرفه‌ای در حوزه پیشگیری از جرم
ایجاد روشنایی‌های مکفی در محل‌های تاریک و پاتوق‌ها که نشانگاه‌های ارتکاب جرم می‌باشند
جلب حمایت مالی مداوم توسط سازمان‌های مسئول در پیشگیری از جرم از نهادهای بالادستی مرتبط
برگزاری جلسات مشترک متعدد و مستمر با سازمان‌ها و نهادهای متولی و دارای وظیفه در پیشگیری از جرائم
برنامه ریزی در جهت اجرای مناسباتِ قدردانی از زحمات سازمان‌ها و نهادها به جهت تشویق و ارج نهادن به مبحث پیشگیری از جرائم
انجام جدی وظایف سازمانی تعریف شده در حوزه پیشگیری از جرم
تعامل با سازمان‌ها و الزام آن‌ها به جهت ترغیب کارکنان و مخاطبین خود برای استفاده از دوربین‌های مدار بسته و نصب در دید عموم

تعامل با سازمان‌ها و الزام به جهت ترغیب کارکنان و مخاطبین خود برای مراقبت از اموال و ارزش‌های مادی و معنوی با بهره‌برداری از ابزارهای الکترونیکی
تعامل با سازمان‌ها و الزام به جهت ترغیب کارکنان و مخاطبین خود برای استفاده از قفل و کارت‌های هوشمند، استفاده از رمز عبور
گزینش مسئولان سازمان‌های دخیل و دارای مسئولیت در پیشگیری از جرم در رشته‌های مرتبط با پیشگیری از جرم (حقوق، جامعه‌شناسی و...)
لزوم انجام اقدامات پیشگیرانه توسط نهادهای متخصص و آشنا به پیشگیری و عدم سلب مسئولیت شناسایی و جمع‌بندی تخصصی نیازها و مشکلات مناطق جرم خیز از سوی مسئولان و جلب همکاری و مشارکت‌های متعهدانه و متخصصانه
توجه به انتظارات جامعه در ارائه خدمات سازمانی در حوزه پیشگیری از جرم
ارائه خدمات مرتبط و تخصصی در خصوص موضوعات پیشگیری از جرائم بر اساس نیاز و درک جامعه و مخاطبین هر سازمان
در سطح شعار نبودن مبحث پیشگیری و الزام به عمل واقعی توسط سازمان‌های دارای مسئولیت در پیشگیری از جرائم
ممانعت از شعارزدگی در جلسات و تصویب و اجرای واقعی موضوعات و دستور کارهای ارائه‌شده
احصاء نقاط ضعف و قوت برنامه‌های اجراشده و تدوین راهبردهای علمی در جهت ثبات و بهبود برنامه‌های پیشگیری از جرم
سوق دادن فعالیت‌های علمی در سازمان به مباحث مرتبط با پیشگیری از جرائم و حمایت مالی از آن‌ها
مشارکت در مشخص نمودن اهداف سازمان‌ها در پیشگیری از جرم و عدم ایجاد فاصله از وظایف اصلی پاسخ‌گو بودن سازمان‌ها در قبال بودجه‌های تخصیصی به مباحث و برنامه‌های پیشگیری از جرائم
ارزیابی برنامه‌ها و سنجش میزان موفقیت (اثربخشی) و دستیابی به اهداف پیش‌بینی‌شده در خصوص پیشگیری از جرائم
ارزیابی نظرات مردم در خصوص مشکلات محلی، مسائل اولویت‌دار و جرائم موجود در جهت ارائه راهکارهای قابل اجرا
مشارکت در تربیت نیروهای متخصص و متعهد به مبحث پیشگیری از جرم در سازمان‌های دارای مسئولیت
بروز نمودن کارکنان سازمان‌ها به موضوعات و شیوه‌های نوین پیشگیری از جرم از طریق آموزش و آگاه‌سازی
انجام وظایف به‌صورت آگاهانه و دلسوزانه و داشتن محبت قلبی توسط مسئولان نسبت به مردم

مشارکت در جلب همکاری مردم با سازمان‌های مسئول در پیشگیری از جرم
تقویت اعتماد مسئولین سازمان‌های دارای مسئولیت در پیشگیری از جرم به شهروندان و بالعکس
جلب همکاری تمامی سازمان‌های دارای مسئولیت در پیشگیری از جرم و ایجاد تعامل بهینه و مستمر با همدیگر
همکاری مردم با مسئولان سازمان‌ها در اجرای تصمیمات و امور مداخله‌گرانه در پیشگیری از جرم
تسهیل مجوزها و پروانه ساخت‌وساز جهت جلوگیری از ساخت‌وسازهای غیراصولی توسط سازمان‌های ذی‌ربط
مشارکت در اجرای صحیح قوانین و جلوگیری از رشد قوانین بی‌دلیل در حوزه‌های پیشگیری از جرم
هدایت سازمان‌های مسئول در اجرای وظایف پیشگیری از جرم توسط فرماندهان انتظامی به‌عنوان یک سازمان هماهنگ‌کننده
عمل‌گرایی در وعده‌ها و وظایف محوله در زمینه پیشگیری از جرم توسط سازمان‌ها با زمان‌بندی مشخص
گسترش و برگزاری دوره‌های آموزشی و ظرفیت‌سازی برای آموزش نحوه اجرای هر چه بهتر برنامه‌های پیشگیری از جرم
اتخاذ سازوکارهای مالی برای تثبیت و حمایت از برنامه‌های توسعه پیشگیری از جرم توسط سازمان‌ها
جلوگیری از ورود غیر کارشناسانه سازمان‌ها به موضوعات مرتبط با جرائم و پیشگیری از جرم
دعوت از سازمان‌های دارای وظیفه در پیشگیری از جرم در جلسات رسمی و غیر رسمی سازمانی و برقراری ارتباطات و تعاملات سازنده
پژوهش سازمان‌ها در زمینه مشکلات ناشی از جرائم مربوطه به‌خصوص جرائم خاص و شیوه‌های پیشگیرانه
اطلاع‌رسانی به مردم در خصوص مشکلات، جرائم نوظهور و شیوه‌های پیشگیری از آن

در پژوهش حاضر تعداد ۴۵ مضمون پایه در فرایند مصاحبه با خبرگان احصا و پس از برچسب‌زنی و دسته‌بندی، مضامینی که از نظر مفهوم در یک راستا قرار داشتند، تعداد ۱۲ مضمون سازمان‌دهنده را شکل دادند. تطبیق مستمر اطلاعات دریافت‌شده بر اساس شباهت‌ها، تفاوت‌ها و ثبات معنایی آن‌ها؛ طی یک فرایند برای هر یک از این اجزا برچسبی در نظر گرفته شد و بدین طریق کدهای ثانویه یا مضامین سازمان‌دهنده پدید آمدند. سپس از طریق مقایسه و تطبیق شباهت‌ها و تفاوت‌های موجود میان کدهای ثانویه، کدهایی که از نظر مفهومی شبیه یکدیگر بودند در یک طبقه قرار گرفتند و

مفاهیم را شکل دادند. در جدول ۳ و پس از انجام کدگذاری محوری، مضامین سازمان‌دهنده که از منظر مشارکت‌کنندگان در مسئول‌سازی سایر سازمان‌ها در پیشگیری از جرم دخیل هستند پدید آمدند.

جدول ۳. مضامین سازمان‌دهنده نقش فرماندهان انتظامی در مسئول‌سازی سایر سازمان‌ها در پیشگیری از جرم

مضامین سازمان‌دهنده	مضامین پایه
تعامل مستمر با سازمان‌های مسئول در پیشگیری از جرم	برگزاری جلسات مشترک متعدد و مستمر با سازمان‌ها و نهادهای متولی و دارای وظیفه در پیشگیری از جرائم
	برنامه‌ریزی در جهت اجرای مناسباتِ قدردانی از زحمات سازمان‌ها و نهادها به جهت تشویق و ارج نهادن به مبحث پیشگیری از جرائم
	دعوت از سازمان‌های دارای وظیفه در پیشگیری از جرم در جلسات رسمی و غیر رسمی سازمانی و برقراری ارتباطات و تعاملات سازنده
تشویق سازمان‌ها برای ایجاد فرایند مراقبتی با ابزار و تجهیزات	تعامل با سازمان‌ها و الزام آن‌ها به جهت ترغیب کارکنان و مخاطبین خود برای استفاده از دوربین‌های مدار بسته که در دید عموم باشند
	تعامل با سازمان‌ها و الزام به جهت ترغیب کارکنان و مخاطبین خود برای مراقبت از اموال و ارزش‌های مادی و معنوی با بهره‌برداری از ابزارهای الکترونیکی
	تعامل با سازمان‌ها و الزام به جهت ترغیب کارکنان و مخاطبین خود برای استفاده از قفل و کارت‌های هوشمند، استفاده از رمز عبور و ...
تعامل با سازمان‌ها به جهت ارائه تسهیلات محیطی و کالبدی مؤثر در پیشگیری از جرم	تسهیل مجوزها و پروانه ساخت و ساز جهت جلوگیری از ساخت‌وسازهای غیراصولی توسط سازمان‌های ذی‌ربط
	ایجاد روشنایی‌های مکفی در محل‌های تاریک و پاتوق‌ها که نشانگاه‌های ارتکاب جرم می‌باشند
	ارائه امتیازات اولیه و ثانوی زندگی برای مناطق حاشیه‌نشین و خوشایندسازی مناطق حاشیه‌ای (فضاسازی نوین شهری)
	حذف مناطق مخروبه و متروکه و احداث مراکز فرهنگی، ورزشی و تفریحی در مناطق جرم‌خیز

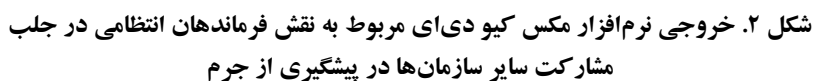
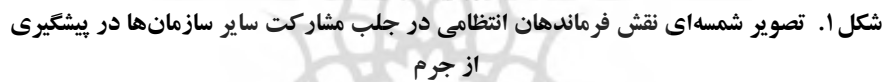
تعامل با سازمان‌ها به جهت برقراری ارتباط با مردم و آموزش مستمر آن‌ها	اطلاع‌رسانی به مردم در خصوص مشکلات، جرائم نوظهور و شیوه‌های پیشگیری از آن
	تغییر رویکرد و آگاهی مردم در خصوص برخی جرائم خاص و اهمیت موضوع پیشگیری از جرم
	ارزیابی نظرات مردم در خصوص مشکلات محلی، مسائل اولویت‌دار و جرائم موجود در جهت ارائه راهکارهای قابل اجرا
	اشغال هر سازمان در حوزه تخصص خود و عدم پراکنده کاری
مطالبه تخصص-گرایی	جلوگیری از ورود غیر کارشناسانه سازمان‌ها به موضوعات مرتبط با جرائم و پیشگیری از جرم
	گزینش مسئولان سازمان‌های دخیل و دارای مسئولیت در پیشگیری از جرم در رشته‌های مرتبط با پیشگیری از جرم (حقوق، جامعه‌شناسی و...)
	لزوم انجام اقدامات پیشگیرانه توسط نهادهای متخصص و آشنا به پیشگیری و عدم سلب مسئولیت
	شناسایی و جمع‌بندی تخصصی نیازها و مشکلات مناطق جرم خیز از سوی مسئولان و جلب همکاری و مشارکت‌های متعهدانه و متخصصانه
	توجه به انتظارات جامعه در ارائه خدمات سازمانی در حوزه پیشگیری از جرم
	ارائه خدمات مرتبط و تخصصی در خصوص موضوعات پیشگیری از جرائم بر اساس نیاز و درک جامعه و مخاطبین هر سازمان
	در سطح شعار نبودن میحث پیشگیری و الزام به عمل واقعی توسط سازمان‌های دارای مسئولیت در پیشگیری از جرائم
مطالبه الزام به عمل و عدم شعارگرایی	ممانعت از شعارزدگی در جلسات و تصویب و اجرای واقعی موضوعات و دستور کارهای ارائه شده
	عمل‌گرایی در وعده‌ها و وظایف محوله در زمینه پیشگیری از جرم توسط سازمان‌ها با زمان‌بندی مشخص
	انجام جدی وظایف سازمانی تعریف شده در حوزه پیشگیری از جرم
مطالبه خصوص ارتقاء کیفی مسئولیت‌پذیری	مسئولیت‌پذیر نمودن مدیران و مسئولان تحت امر و دارای وظیفه در پیشگیری از جرم
	انجام وظایف به صورت آگاهانه و دلسوزانه و داشتن محبت قلبی توسط

در پیشگیری از جرم	مسئولان نسبت به مردم
	عدم بی تفاوتی نسبت به مسائل و آسیب‌ها و مسئولیت‌پذیری حرفه‌ای در حوزه پیشگیری از جرم
مطالبه در جهت تثبیت برنامه‌های پیشگیری از جرم در سازمان‌ها	جلب حمایت مالی مداوم توسط سازمان‌های مسئول در پیشگیری از جرم از نهادهای بالادستی مربوطه
	اتخاذ سازوکارهای مالی برای تثبیت و حمایت از برنامه‌های توسعه پیشگیری از جرم توسط سازمان‌ها
	پاسخ‌گو بودن سازمان‌ها در قبال بودجه‌های تخصیصی به مباحث و برنامه‌های پیشگیری از جرائم
	ارزیابی برنامه‌ها و سنجش میزان موفقیت (اثربخشی) و دستیابی به اهداف پیش‌بینی شده در خصوص پیشگیری از جرائم
	احصاء نقاط ضعف و قوت برنامه‌های اجرا شده و تدوین راهبردهای علمی در جهت ثبات و بهبود برنامه‌های پیشگیری از جرم
مطالبه در جهت ارتقاء فعالیت‌های آموزشی-پژوهشی	پژوهش سازمان‌ها در زمینه مشکلات ناشی از جرائم مربوطه به خصوص جرائم خاص و شیوه‌های پیشگیرانه
	گسترش و برگزاری دوره‌های آموزشی و ظرفیت‌سازی برای آموزش نحوه اجرای هر چه بهتر برنامه‌های پیشگیری از جرم
مشارکت در جلوگیری از آتومی سازمانی (ناهنجاری سازمانی)	سوق دادن فعالیت‌های علمی در سازمان به مباحث مرتبط با پیشگیری از جرائم و حمایت مالی از آن‌ها
	مشارکت در مشخص نمودن اهداف سازمان‌ها در پیشگیری از جرم و عدم ایجاد فاصله از وظایف اصلی
	مشارکت در اجرای صحیح قوانین و جلوگیری از رشد قوانین بی‌دلیل در حوزه‌های پیشگیری از جرم
	هدایت سازمان‌های مسئول در اجرای وظایف پیشگیری از جرم توسط فرماندهان انتظامی به عنوان یک سازمان هماهنگ کننده
مشارکت در توانمندسازی	مشارکت در تربیت نیروهای متخصص و متعهد به مبحث پیشگیری از جرم در سازمان‌های دارای مسئولیت
	بروز نمودن کارکنان سازمان‌ها به موضوعات و شیوه‌های نوین پیشگیری از

مشارکت در تقویت سرمایه‌های اجتماعی	جرم از طریق آموزش و آگاه‌سازی
	مشارکت در تقسیم کار سازمان‌ها و اجرای واقعی و بهینه وظایف در امر پیشگیری از جرم
	مشارکت در جلب همکاری مردم با سازمان‌های مسئول در پیشگیری از جرم
	تقویت اعتماد مسئولین سازمان‌های دارای مسئولیت در پیشگیری از جرم به شهروندان و بالعکس
	جلب همکاری تمامی سازمان‌های دارای مسئولیت در پیشگیری از جرم و ایجاد تعامل بهینه و مستمر با همدیگر
	همکاری مردم با مسئولان سازمان‌ها در اجرای تصمیمات و امور مداخله‌گرانه در پیشگیری از جرم

در نتیجه فرایند تحلیلی انجام مقایسات در مرحله بعدی، مضامین سازمان‌دهنده به صورت جهت‌دار به مضامین فراگیر که از قبل و در بخش اهداف بدان‌ها اشاره شده بود ارتباط داده شده و در نهایت شبکه مضامین و شالوده نقش فرماندهان انتظامی در مسئول‌سازی سایر سازمان‌ها در پیشگیری از جرم از طریق سه مضمون فراگیر «مشارکت فرماندهان، تعامل فرماندهان و مطالبه‌گری فرماندهان از سازمان‌های مسئول در پیشگیری از جرم» شکل گرفت. با توجه به نتایج به دست آمده و در تبیین نتایج هدف اصلی تحقیق می‌توان نقش فرماندهان انتظامی در مسئول‌سازی سایر سازمان‌ها در پیشگیری از جرم را به شرح شکل و نمودار زیر ترسیم کرد.

پرتال جامع علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

بحث و نتیجه‌گیری

تحقیق حاضر با هدف شناسایی نقش فرماندهان انتظامی در مسئول‌سازی سایر سازمان‌ها در پیشگیری از جرم انجام شد. این پژوهش در چارچوب رویکرد کیفی و با به‌کارگیری روش تحقیق تحلیل مضمون برای دستیابی به دیدگاه مشارکت‌کنندگان در مورد موضوع تحقیق اجرا شد. مشارکت‌کنندگان تحقیق حاضر فرماندهان و معاونان انتظامی شهرستان ارومیه و همچنین رؤسای پلیس‌های تخصصی بودند. سعی گردید افرادی وارد نمونه شوند که قادر به ارائه اطلاعات موردنظر محقق باشند. محقق در چهاردهمین نفر به اشباع نظری و مفهومی رسید. در فرایند تحلیل اطلاعات که در دو مرحله کدگذاری باز و محوری اجرا شد، تعداد ۴۵ مضمون پایه در فرایند مصاحبه با خبرگان احصا و پس از برچسب‌زنی و دسته‌بندی، مضامینی که از نظر مفهوم در یک راستا قرار داشتند، تعداد ۱۲ مضمون سازمان‌دهنده را شکل دادند. در ادامه مضامین سازمان‌دهنده به‌صورت جهت‌دار به مضامین فراگیر که از قبل و در بخش اهداف بدان‌ها اشاره شده بود ارتباط داده شده و در نهایت شالوده نقش فرماندهان انتظامی در مسئول‌سازی سایر سازمان‌ها در پیشگیری از جرم از طریق سه مضمون فراگیر «مشارکت فرماندهان، تعامل فرماندهان و مطالبه‌گری فرماندهان از سازمان‌های مسئول در پیشگیری از جرم» شکل گرفت. شایان ذکر است که ابزار گردآوری اطلاعات مصاحبه نیمه‌ساختاریافته و نرم‌افزار تحلیل کیفی داده‌ها، مکس کیو دی‌ای بود.

در بررسی نقش تعاملی فرماندهان انتظامی در مسئول‌سازی سایر سازمان‌ها در پیشگیری از جرم، تعداد سیزده مضمون پایه در قالب چهار مضمون سازمان‌دهنده به شرح «۱- تعامل با سازمان‌های مسئول در پیشگیری از جرم؛ ۲- تشویق سازمان‌ها برای ایجاد فرایند مراقبتی با ابزار و تجهیزات؛ ۳- تعامل با سازمان‌ها به جهت ارائه تسهیلات محیطی و کالبدی مؤثر در پیشگیری از جرم و ۴- تعامل با سازمان‌ها به جهت برقراری ارتباط با مردم و آموزش مستمر آن‌ها» دسته‌بندی شدند. در تبیین چگونگی کارکرد مضامین شناسایی شده، می‌توان عواملی همچون برگزاری جلسات مشترک متعدد و مستمر با

سازمان‌ها و قدردانی از زحمات مسئولین فعال در امر پیشگیری از جرم به جهت تشویق و ارج نهادن به مبحث پیشگیری از جرائم را مؤثر دانست. در ادامه می‌توان تعامل با سازمان‌ها و الزام آن‌ها به جهت ترغیب کارکنان و مخاطبین خود که مردم می‌باشند، برای استفاده از تجهیزات فنی و ابزارهای الکترونیکی در پیشگیری از جرم را بیان نمود. همچنین تعامل با سازمان‌های دارای مسئولیت در مدیریت شهر و شهرسازی به جهت خوشایندسازی محیطی و ارائه امتیازات برای مناطق جرم‌خیز و همچنین آگاه‌سازی مردم از طریق سازمان‌های مسئول نیز در پیشگیری از جرم نتایج نویدبخشی را خواهد داشت. یافته‌های پژوهش شعاعی و جعفری (۱۴۰۰) که تعامل با سازمان‌های بیرونی را از طریق تخصص و مدیریت اصولی در پیشگیری از جرم مؤثر دانسته‌اند، همسو با نتایج تحقیق حاضر است. مؤمنی و همکاران (۱۴۰۱) نیز تعامل پلیس با نهادهای دارای پیشگیری از جرم را بررسی نموده و به این نتیجه دست یافته است که هرچه تعامل پلیس با سازمان‌ها بیشتر بوده و به این مهم توجه شود، آمار ارتکاب جرائم نیز کاهش خواهد یافت. ایشان تعامل مستمر کلاتری‌ها با سازمان‌ها و ترغیب آن‌ها به آگاه‌سازی مردم به روش‌های پیشگیری و مراقبت و کنترل اموال و املاک به‌خصوص از طریق ابزار و تجهیزات را مورد تأکید قرار داده که تناسب ۱۰۰ درصدی با یافته‌های این پژوهش دارد. کاوسی خسرقی (۱۳۹۹) نیز به مطالعه عوامل تأثیرگذار بر نقش‌آفرینی کارآمد و مؤثر سازمان‌های مسئول در پیشگیری از جرم پرداخته که در نهایت از تعامل حقیقی و کیفی پلیس و سازمان‌ها به‌عنوان یک اصل در موفقیت برنامه‌های پیشگیری از جرم یاد می‌کند. این مهم نیز ارتباط مستقیمی با یافته‌های پژوهش حاضر داشته است. خطیبی و همکاران (۱۳۹۷) نیز از تعهدات نهادهای حکومتی در پیشگیری از وقوع جرم بررسی‌هایی را به عمل آورده که در میان یافته‌ها به نقش تعامل نهادها با پلیس در موفقیت برنامه‌های پیشگیری از جرم پرداخته شده است و این موضوع می‌تواند مؤید یافته‌ها و انتخاب دقیق موضوع برای شناسایی نقش‌های تعاملی فرماندهان فراجا با سازمان‌های مسئول در پیشگیری از جرم باشد.

در بررسی نقش مطالبه‌گری فرماندهان انتظامی در مسئول‌سازی سایر سازمان‌ها، تعداد ۲۲ مضمون پایه در قالب پنج مضمون سازمان‌دهنده به شرح «۱- مطالبه تخصّص گرایی؛ ۲- مطالبه الزام به عمل و عدم شعارگرایی؛ ۳- مطالبه در خصوص ارتقای کیفی مسئولیت‌پذیری در پیشگیری از جرم؛ ۴- مطالبه در جهت تثبیت برنامه‌های پیشگیری از جرم در سازمان‌ها و ۵- مطالبه در جهت ارتقای فعالیت‌های آموزشی - پژوهشی» دسته‌بندی شدند. در تبیین چگونگی کارکرد مضامین شناسایی شده، می‌توان به عواملی همچون اشتغال هر سازمان در حوزه تخصّص خود و عدم پراکنده کاری و جلوگیری از ورود غیر کارشناسانه سازمان‌ها به موضوعات مرتبط با جرائم و پیشگیری از جرم اشاره نمود. گزینش تخصّصی مسئولان سازمان‌های دخیل در پیشگیری از جرم، توجه به انتظارات جامعه در ارائه خدمات سازمانی در حوزه پیشگیری از جرم، دوری از شعارگرایی و الزام به عمل و ممانعت از شعارزدگی در جلسات و تصویب و اجرای واقعی موضوعات و دستورکارهای ارائه شده، مطالبه در جهت تثبیت برنامه‌های پیشگیری از جرم در سازمان‌ها از طریق حمایت‌های مادی و معنوی و همچنین پژوهش در زمینه مشکلات ناشی از جرائم مربوطه به خصوص جرائم خاص و شیوه‌های پیشگیرانه نیز در پیشگیری از جرم نتیجه مثبتی را خواهد داشت. نتایج پژوهش کاوسی خسرقی (۱۳۹۸) حاکی از این است که سازه‌هایی چون فقدان تخصّص گرایی، ضعف مخاطب‌شناسی، شعارگرایی، عدم مسئولیت‌پذیری اجتماعی سازمان‌ها، کمبود منابع مالی و انسانی و عدم پایش و نظارت در سازمان‌ها مانع از اجرای صحیح و اصولی برنامه‌های مداخله در ارتکاب جرائم و پیشگیری از آن‌ها می‌شود که پژوهش حاضر نیز توانسته است شاخصه‌های موفقیت در موارد فوق را در برنامه‌های پیشگیری از جرم شناسایی نماید؛ لذا اجرای تحقیق حاضر می‌تواند پاسخی به پیشنهادها و پژوهشی تحقیق کاوسی خسرقی (۱۳۹۹) باشد. ایشان در پیشنهادها خود دوری از شعارگرایی و شعارزدگی در اجرای امور، ارتقای مسئولیت‌پذیری اجتماعی در سازمان‌ها، و ارتقای

منابع مالی و انسانی در جهت اجرای موفقیت‌آمیز برنامه‌های پیشگیری از جرم را از عوامل مؤثر بر تخصص‌گرایی در سازمان‌ها بیان کرده است.

در بررسی نقش مشارکتی فرماندهان انتظامی در مسئول‌سازی سایر سازمان‌ها در پیشگیری از جرم، تعداد ۱۰ مضمون پایه در قالب سه مضمون سازمان‌دهنده به شرح «۱- مشارکت در جلوگیری از آنومی سازمانی (ناهنجاری سازمانی)؛ ۲- مشارکت در توانمندسازی و ۳- مشارکت در تقویت سرمایه‌های اجتماعی» دسته‌بندی شدند. در تبیین چگونگی کارکرد مضامین شناسایی‌شده، می‌توان نقش مشارکتی فرماندهان انتظامی را در عواملی همچون مشارکت در مشخص نمودن اهداف سازمان‌ها در پیشگیری از جرم و اجرای صحیح قوانین و ممانعت از رشد قوانین بی‌دلیل و همچنین جلوگیری از ایجاد فاصله از وظایف اصلی دانست. همچنین هدایت سازمان‌های مسئول در اجرای وظایف پیشگیری از جرم توسط فرماندهان انتظامی به‌عنوان یک سازمان هماهنگ‌کننده و مشارکت در تربیت نیروهای متخصص و متعهد به مبحث پیشگیری از جرم در سازمان‌های دارای مسئولیت نیز از نتایج و دستاوردهای مصاحبه با خبرگان بود. جلب همکاری تمامی سازمان‌ها و ایجاد تعامل بهینه و مستمر با همدیگر و همکاری مردم با مسئولان سازمان‌ها در اجرای تصمیمات و امور مداخله‌گرانه در پیشگیری از جرم و درنهایت مشارکت در تقسیم کار سازمان‌ها و اجرای واقعی و بهینه وظایف در امر پیشگیری از جرم از دیگر یافته‌های تحقیق حاضر بود که می‌تواند تأثیر بسزایی در پیشگیری از جرم داشته باشد. ابوذری و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی به بررسی تأثیر نقش سازمان‌های مؤثر در پیشگیری از وقوع جرم از جمله رسانه‌ها، آموزش و پرورش، قوه قضائیه، سازمان زندان‌ها، سازمان بهزیستی و سازمان تأمین اجتماعی پرداخته و آن‌ها را دارای عملکرد مثبت در پیشگیری از وقوع جرم دانسته است. البته در این میان از پلیس به‌عنوان یک نهاد مشارکتی با تمامی سازمان‌های مربوطه در حیطه پیشگیری از جرم یاد نموده که نتایج یافته‌های این بخش از تحقیق را تأیید می‌کند. کاوسی خسرقی (۱۳۹۹) نیز سازمان‌دهی و دستیابی به اهداف پیشگیری از جرم را

نیازمند اتخاذ راهکارهایی ازجمله ایجاد نهادی مرکزی با محوریت نیروی انتظامی (فراجا) دانسته و بیان می‌کند که با استفاده از افراد متخصص می‌توان نسبت به تدوین برنامه‌های پیشگیری از جرم و تسهیل مشارکت در برنامه‌های پیشگیرانه از جرائم در سازمان‌ها اشاره کرد.

پیشنهادهای

با توجه به یافته‌های حاصل از تحقیق پیشنهاد می‌شود فرماندهان انتظامی شهرستان ارومیه و سایر رده‌های مرتبط در فراجا با بهره‌گیری از ابعاد سه‌گانه تحقیق و از طریق مشارکت، تعامل و مطالبه‌گری و تکیه بر مضامین احصائی نسبت به جلب مشارکت سایر سازمان‌های دخیل در پیشگیری از جرم اقدام نمایند. در این خصوص پیشنهادهای ذیل در جهت بهبود وضعیت موجود و پررنگ‌تر نمودن عملکرد فرماندهان در خصوص مشارکت، مطالبه‌گری و تعامل با سایر سازمان‌ها مؤثر خواهد بود.

- تعامل مستمر با سازمان‌های مسئول در پیشگیری از جرم به ترتیب اهمیت و توانمندی‌های سازمان‌های ذی‌ربط و تشویق و ترغیب به امر پیشگیری از جرم که می‌تواند از طریق اجرای جلسات مشترک و همچنین قدردانی از تلاش‌ها و زحمات سازمان‌ها در قبال اقدامات پیشگیرانه از جرم صورت پذیرد.

- تعامل مستمر با سازمان‌های اجرایی محلی و مردمی ازجمله شهرداری و اداره راه و شهرسازی به جهت ارائه تسهیلات محیطی و کالبدی که تأثیر بسزایی در پیشگیری از جرم دارد.

- تشویق سازمان‌های دخیل در پیشگیری از جرم به برقراری تعاملات سازنده با شهروندان و ارائه خدمات آموزشی به آنان و همچنین ترغیب در جهت بهره‌برداری از تجهیزات مراقبتی و الکترونیکی در جهت پیشگیری از جرائم.

- در مطالعات صورت پذیرفته در فراجا، از سازمان‌های مسئول در پیشگیری از جرم درخواست شود تا اقدامات پیشگیرانه خود را به صورت تخصصی و با توجه به وظایف

خویش و همچنین با بهره‌گیری از آموزش‌های پلیس هدایت نمایند تا از پراکنده‌کاری و عملکرد جزیره‌ای جلوگیری به عمل آید.

- فراجا به عنوان سازمان هماهنگ‌کننده در بین سازمان‌های مسئول در پیشگیری از جرم معرفی شود و هدایت سازمان‌های مسئول در اجرای وظایف پیشگیری از جرم توسط فرماندهان انتظامی صورت پذیرد.

- به گونه‌ای برنامه‌ریزی گردد تا تمامی سازمان‌های دارای مسئولیت در پیشگیری از جرم، با ایجاد تعامل بهینه و مستمر با همدیگر، نسبت به جلب همکاری مردم نیز اهتمام لازم را داشته باشند و نتایج اقدامات انجام‌شده را به صورت دوره‌ای به پلیس گزارش نمایند.

سپاسگزاری

نگارندگان بر خود لازم می‌دانند از تمامی مشارکت‌کنندگان در اجرای این پژوهش تقدیر و تشکر نمایند.

منابع

- امینی، ابراهیم؛ و زارع، اسماعی. (۱۳۹۷). بررسی راهکارها و چالش‌های پیشگیری از وقوع جرم، دومین همایش بین‌المللی حقوق علوم سیاسی و معارف اسلامی.
- ایران‌شاهی، حمید. (۱۳۸۹). پیشگیری از جرم و نقش سازمان‌های مسئول در ایران. چاپ پنجم، انتشارات جنگل (جاودانه).
- بیات، بهرام؛ شرافتی‌پور، جعفر؛ و عبدی، نرگس. (۱۳۸۷). پیشگیری از جرم با تکیه بر رویکرد اجتماع‌محور. تهران: معاونت اجتماعی فراجا، اداره کل مطالعات اجتماعی.
- خبرگزاری دانشجویان ایران (ایسنا). (۱۴۰۰). لزوم مسئول‌سازی سایر دستگاه‌ها با ناجا در تأمین امنیت جامعه. ۱۴۰۰/۶/۱۷. <https://www.isna.ir/news/> ۱۴۰۰۶۱۷۱۲۷۱۵
- خطیبی، علیرضا؛ احمدی، سیدمحمدصادق؛ و شیخ‌الاسلامی، عباس. (۱۳۹۷). تعهدات نهادهای حکومتی در پیشگیری از وقوع جرم بررسی مقایسه‌ای تجربه‌های بین‌المللی. پژوهش‌نامه ایرانی سیاست بین‌الملل، ۷(۱)، ۵۳-۸۴.

https://irlip.um.ac.ir/article_29552.html

درویشی، صیاد؛ و میرزاخانی، عبدالرحمن. (۱۳۹۷). بررسی مؤلفه‌ها و شاخص‌های دانش سازمانی پلیس در زمینه پیشگیری از جرم. مطالعات پیشگیری از جرم، ۱۳(۴۶)، ۹-۳۰.

http://cps.jrl.police.ir/article_19226.html

رجب‌زاده چناری، کاظم؛ حاجی تبار فیروزجائی، حسن؛ و اسماعیلی، مهدی. (۱۴۰۰). رهیافت اجتماع‌محوری پلیس در پیشگیری از جرائم در پهنه استان مازندران. فصلنامه علمی مطالعات امنیت اجتماعی، ۱۲(۶۷)، ۱۰۷-۱۳۶.

http://sss.jrl.police.ir/article_96634.html

رجبی تاج امیر، ابراهیم؛ و افشاری، جواد. (۱۴۰۰). نقش پیشگیرانه پلیس در سیاست جنایی مشارکتی. فصلنامه نظام اجتماعی، ۱۳(۳)، ۱۶۲-۱۲۹.

http://sopra.jrl.police.ir/article_98327.html

رضایی، غلامرضا؛ محمدی‌مقدم، یوسف؛ احمدی‌مقدم، اسماعیل؛ و بارانی، محمد. (۱۴۰۱). الگوی تحول سازمانی در پیشگیری انتظامی از جرم با رویکرد جهادی. پژوهش‌های مدیریت انتظامی، ۱۷(۱)، ۹-۳۷.

http://pmsq.jrl.police.ir/article_96837.html

سیداصفهان‌نای، سید حسام‌الدین. (۱۳۸۸). نقش پلیس در پیشگیری از بزهکاری کودکان و نوجوانان، تازه‌های علوم جنایی، تهران: میزان.

قاسم‌نژاد، خلیل؛ جزینی، علیرضا؛ محمدی‌مقدم، یوسف؛ و هندیانی، عبدالله. (۱۳۹۸). الگوی مسئولیت اجتماعی سازمان‌ها در پیشگیری از جرم. مطالعات مدیریت انتظامی، ۱۴(۱)، ۹-۲۳.

<https://www.sid.ir/paper/514751/en>

کاوسی خسرقی، پریراد. (۱۳۹۹). مطالعه عوامل تأثیرگذار بر نقش آفرینی کارآمد و مؤثر سازمان‌های مسئول در پیشگیری از جرم. فصلنامه علمی دانش انتظامی آذربایجان شرقی،

http://eastaz.jrl.police.ir/article_95852.html ۱۰(۳۷)، ۱۵۴-۱۹۵.

محمدنسل، غلامرضا. (۱۳۹۱). مبانی پیشگیری از جرم. چاپ اول. تهران: انتشارات میزان. مؤمنی، مینا؛ و احمدی موسوی، سید مهدی. (۱۴۰۱). تعامل پلیس با نهادهای پیشگیری از جرم. فصلنامه تمدن حقوقی، ۵(۱۲)، ۴-۲۶.

https://www.pzhfars.ir/article_154082.html

میرزاخانی، عبدالرحمن؛ درویشی، صیاد؛ و داودی دهاقانی، ابراهیم. (۱۳۹۸). راهبردهای پیشگیری انتظامی از جرم با نگاه به آینده. نشریه علمی مطالعات راهبردی فراجا، ۴(۱۳)،

۷۸-۴۹. http://ssj.jrl.police.ir/article_93603.html

نجفی ابرندآبادی، علی حسین. (۱۳۹۳). دانشنامه بزه‌دیده‌شناسی و پیشگیری از جرم. تهران: نشر میزان.

Filizöz, B. & Fisne, M. (2011). "Corporate social responsibility: A study of striking corporate social responsibility practices in sport management", *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 24 (2011), pp. 1405-1417.

<https://www.researchgate.net/publication/251714519>

Gao, Y; He, W. (2017). Corporate social responsibility and employee organizational citizenship behavior: the pivotal roles of ethical leadership and organizational justice. *Management Decision*, 55(2) 165-201.

https://www.researchgate.net/publication/325602029_

Sani, H. (2022). The Role of the Police-Community Relations Committee (PCRC) in Crime Prevention in Ogun State, Nigeria. *African Journal of Humanities and Contemporary Education Research*, 4(2), 132-140.

<https://publications.afropolitanjournals.com/index.php/ajhcer/article/view/170>